

Alegeri parlamentare înainte de război

Rădulescu, Ana-Maria

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Rădulescu, A.-M. (2005). Alegeri parlamentare înainte de război. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 5(1), 203-210. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-56278-2>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC-ND Licence (Attribution-Non Commercial-NoDerivatives). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0>

Alegeri parlamentare înainte de război

ANA MARIA RĂDULESCU

Guvernul de colaborare Titu Maiorescu-Take Ionescu, ajuns la putere la 14 octombrie 1912, și-a prezentat demisia la 31 decembrie 1913¹, după ce își îndeplinisese cu pricepere misiunea de a conduce țara în timpul crizei balcanice, lăsându-le liberalilor sarcina de a rezolva chestiunile interne, exproprierea și lărgirea dreptului de vot. Liberalii își anunțaseră intenția concretă de a introduce cele două reforme, care necesitau revizuirea Constituției, prin scrisoarea-program lansată de Ion I.C. Brătianu la 7/20 septembrie 1913.

Noul guvern liberal condus de Ion I.C. Brătianu a venit la putere la 4 ianuarie 1914, a dizolvat corpurile legiuitoare la 11 ianuarie și a fixat alegerile pentru formarea noului Parlament care trebuia să discute și voteze proiectul de revizuire a Constituției în perioada 2-12 februarie².

Cele trei partide politice românești au fost conștiente încă de la început de importanța deosebită a acestor alegeri, în care urmau să se confrunte, mai mult decât oricând, pe baza unor idei, iar campania electorală din ianuarie-februarie 1914 le-a oferit ocazia de a-și apăra cu îndârjire opiniile cu privire la expropriere și introducerea votului universal, prin intermediul presei și a diverselor întruniri electorale organizate în toată țara.

Organizațiile doljene ale celor două partide conservatoare au plecat cu forțe diferite și de pe poziții distincte în campania electorală de la începutul anului 1914. Astfel, dacă orașul Craiova era considerat cel mai puternic centru conservator-democrat din țară, importanța organizației takiste doljene fiind recunoscută și de către adversarii politici, Partidul Conservator local era mai degrabă dezorganizat³. Anunțarea reformelor liberale a determinat însă o strângere a rândurilor Partidului Conservator, reprezentanții acestuia trecând parțial peste neînțelegerile personale datorită poziției comune de respingere a programului liberal de reforme, dar și datorită prezenței în rândurile lor a două puternice personalități. Este vorba de președintele Clubului și Partidului, George Știrbei, protejatul lui Alexandru Marghiloman, care îl va desemna, de altfel, viitor președinte al Partidului Conservator, și de Constantin Argetoianu, cel care prin broșura *Marea noastră proprietate și exproprierea. Contribuțiune la studiul reformelor agrare*, publicată la Craiova în toamna anului 1913, le-a furnizat conservatorilor principalele argumente în lupta împotriva exproprierii, devenind astfel cel mai apreciat ideolog conservator.

¹ Ion BULEI, *Conservatori și conservatorism în România*, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 674.

² Anastasie IORDACHE, *Parlamentul României în anii reformelor și ai primului război mondial. 1907-1918*, Editura Paideia, București, 2001, p. 99.

³ Pentru o prezentare detaliată a situației partidelor conservatoare doljene în momentul anunțării reformelor liberale, v. lucrarea noastră, *Conservatorii în Oltenia. Dolj, 1899-1913*, Editura Aius, Craiova, 2004.

Pentru conservatorii doljeni exproprierea însemna „ruina deplină a ideii însăși de proprietate”¹, iar colegiul unic era echivalent cu „abdicarea oricărui control constituțional”, cu „samavolniciile așa-ziselor organizații de guvernământ, prin înăbușirea alegătorilor conștienți de azi sub masa voturilor anonime și servile de mâine”, votarea liberalilor și a takiştilor însemnând „sentința de moarte a României libere și glorioase”, „pe ale cărei ruine va flutura steagul roșu al dezorganizării sociale”. Prin diverse manifeste răspândite alegătorilor și publicate în presa conservatoare locală, în care prezentau reformele liberale în termeni apocaliptici, candidații conservatori au încercat să îi convingă pe alegători pe toată durata campaniei electorale că „votând pe candidații liberali nu fac decât să își semneze sentința la moarte”², căci aceste reforme îi vor atinge în mod direct, în urma lor pierzându-și proprietățile, iar vocea fiindu-le acoperită de cea a țărănimii inconștiente. Respingerea exproprierii nu însemna că membrii Partidului Conservator respingeau și împrumetărirea țărănilor, de a cărei necesitate erau conștienți, ci faptul că această împrumetărirea, ca și lărgirea dreptului de vot, trebuia să fie o „operă a timpului”, rezultatul unei evoluții graduale și nu al unei intervenții revoluționare a statului. Opoziția față de reformele liberale nu însemna în mod automat faptul că politicienii conservatori nu făceau decât să își apere interesele meschine de clasă în defavoarea progresului țării, idee care a început să fie răspândită de către liberali în timpul campaniei electorale din ianuarie-februarie 1914, ci trebuia raportată mai degrabă la existența unei neîncrederi specific conservatoare față de schimbările radicale.

Contrar membrilor Partidului Conservator, adepții doljeni ai lui Take Ionescu nu au avut o atitudine unitară față de reformele propuse de liberali. Ei considerau însă exproprierea și reforma electorală ca „două probleme venite la ordinea zilei și imposibil de înlăturat”³, situându-se fie mai la dreapta, fie mai la stânga orientării manifestate de Take Ionescu în scrisoarea-program trimisă la 14 noiembrie 1913 către președinții de organizații locale, în care acesta preciza că exproprierea va trebui înțeleasă ca o cumpărare, care va fi însă întemeiată pe o indemnitate corectă, în bani, stabilită prin justiție, singurul organ imparțial⁴. Ulterior, la începutul lunii ianuarie 1914, Take Ionescu își va preciza poziția și în ceea ce privește reforma electorală, susținând înființarea a două colegii electorale în locul celui unic propus de liberali.

Anunțarea programului liberal de reforme a dat naștere, în special după venirea Partidului Liberal la putere, la o serie de frământări în cadrul organizațiilor conservatoare doljene, care s-au soldat în cele din urmă cu câteva demisii de răsunet. Cea mai importantă astfel de demisie este aceea a lui Nicolae P. Guran, care a reprezentat o puternică lovitură pentru Partidul Conservator-Democrat local. Prieten cu Take Ionescu, vicepreședinte al organizației takiste locale, prefect de Dolj (1899-1901), deputat și primar al Craiovei între 20 decembrie 1912 și 12 ianuarie 1914, N.P. Guran a părăsit Partidul Conservator-Democrat datorită unei chestiuni de principii, căci chiar dacă nu era mare proprietar de pământ, el nu era de acord cu exproprierea acceptată condiționat de președintele partidului. După retragerea din Partidul Conservator-Democrat s-a înscris în organizația conservatoare locală, act relatat pe larg de presa centrală și locală, primind funcția de vicepreședinte al conservatorilor doljeni, precum și un loc pe listele electorale. O dată cu el au plecat

¹ *Timpul*, Craiova, anul IV, nr. 142, 2 februarie 1914.

² *Alarma*, Craiova, anul XV, nr. 277, 25 ianuarie 1914.

³ *Tribuna*, Craiova, an XVI, nr. 488, 16 ianuarie 1914.

⁴ Ion BULEI, *op. cit.*, p. 427.

din PCD șase membri marcanți: Petre Celăreanu și Nae Cotadi, care îl secondaseră în perioada primariatului său, în calitate de ajutoare de primar, Dr. Elian, fost consilier comunal în timpul administrației sale, Titu Stăncescu, fost funcționar la Primărie, Petre Verdeșeanu, mare proprietar de pământ înrudit cu N.P. Guran și avocatul Petre Georgescu¹.

În semn de răspuns la plecarea lui N.P. Guran takistii locali au organizat o întrunire la 13 ianuarie 1914², cu scopul de a numi un nou vicepreședinte, a discuta despre candidaturile susținute de partid la viitoarele alegeri și a-și exprima părerea față de programul liberal de reforme. Această întrunire le-a oferit conservator-democraților locali ocazia să își manifeste diversitatea de opinii în legătură cu reformele propuse de liberali. Astfel, bătrânul șef al organizației takiste, Nicolae Economu, a dovedit că nu susține opiniile lui Take Ionescu privitor la reforme, folosind chiar un tip de discurs pur conservator pentru a respinge exproprierea. El a afirmat că demisia lui N.P. Guran nu era justificată, căci Partidul Conservator-Democrat nu se pronunțase pentru expropriere, că proprietatea era un drept consfințit de Constituție și că nici un takist nu se gândise „să despoaie pe marii proprietari de dreptul lor spre a-l da celor ce nu îl au”³. Ca și conservatorii, el pretindea că exproprierea nu era o necesitate, căci existau destule moșii ale statului și de mână moartă care să satisfacă nevoile actuale de pământ ale țărănimii. Fruntașul takist respingea, în numele Partidului Conservator-Democrat, și crearea unui singur colegiu electoral, prin care cetățenii conștienți ar fi fost anihilați, vocea lor fiind acoperită de „preponderența unei țărănime nepregătite”.

Spre deosebire de Nicolae Economu, care se situa la dreapta ideilor lui Take Ionescu în ceea ce privește reformele, tinerii din partid, în frunte cu Mihail Oromolu, respectau linia stabilită de președintele partidului. Astfel, Mihail Oromolu, vorbind în numele partidului, ca și antevorbitorul său, declara că „Nevoia de a da pământ de muncă celor ce nu-l au e o realitate impusă de masa cea mare a populației acestei țări încă din 1907”, că necesitatea exproprierii trebuia recunoscută de toți și că această măsură nu era atât de înspăimântătoare dacă se realiza cu o justă despăgubire. El susținea deci răscumpărarea, chiar și forțată, care trebuia însă făcută cu bani, nu cu titluri de rentă, căci titlurile de rentă aveau întotdeauna o valoare mai mică decât cea nominală. Evaluarea moșiilor ce urmau a fi expropriate spre a fi date țăranilor trebuia făcută de justiție, și nu de diverse comisii organizate pe criterii politice. În spiritul opiniilor lui Take Ionescu, Mihail Oromolu era de acord și cu lărgirea dreptului de vot, dar nu cu formarea unui colegiu electoral unic, ci cu crearea a două colegii, și susținea o idee mai veche a lui Take Ionescu, cea a reprezentării minorităților electorale. El justifica necesitatea acestor schimbări spunând că „Nu e drept ca 100 000 de cetățeni alegători să hotărască destinul țării în numele celor 7 milioane de locuitori. Nu e drept ca din 4 000 de alegători, care ar trebui să aleagă 4 deputați, o majoritate de 2 100 să fie reprezentați de acești 4 deputați, iar minoritatea de 1 900 să nu fie reprezentată deloc”⁴.

La această întrunire a fost reglementată situația lui N.P. Guran, care continua să facă parte din Clubul Conservator-Democrat, dat fiind că nu își înaintase demisia, iar cererea lui de înscriere în Partidul Conservator era redactată în termeni echivoci,

¹ *Tribuna*, Craiova, an XVI, nr. 489, 19 ianuarie 1914.

² *Tribuna*, Craiova, an XVI, nr. 488, 16 ianuarie 1914.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

lăsându-se să se înțeleagă că aderă la o fuziune conservatoare fără a renunța la organizația conservator-democrată. N.P. Guran a fost eliminat din Partidul Conservator-Democrat printr-un proces-verbal, ca unul ce se înscrisese în două partide politice rivale în același timp, iar în locul lui a fost proclamat vicepreședinte Ștefan Pleșea, fost deputat conservator, unul dintre cei mai mari proprietari de pământ doljeni.

Cu toate că au fost profund afectați de plecarea lui N.P. Guran, takistii doljeni au încercat să ascundă această stare de fapt, motivând că influența acestuia în rândul electoratului a fost înlocuită, și chiar depășită, de cea a lui Alexandru Giulea, fost membru al Partidului Conservator-Democrat trecut în rândurile conservatorilor, și care s-a reînscris în organizația takistă cu ocazia întrunirii din 13 ianuarie.

Dacă dezertarea lui N.P. Guran a reprezentat o mare pierdere pentru Partidul Conservator-Democrat, ea a fost primită cu multă bucurie de către conservatori, pentru care fostul vicepreședinte takist reprezenta o forță în plus, un mare câștig electoral. Presa conservatoare centrală, anunțând adeziunea sa, s-a grăbit să afirme că ea reprezenta „desființarea takismului acolo unde se credea mai tare”¹, la Craiova, care era citadela cea mai puternică a takismului².

Șefii Clubului conservator doljean au convocat o întrunire pentru a discuta despre alegeri și a le prezenta membrilor organizației conservatoare noua achiziție, în aceeași zi în care takistii și-au organizat prima mare întrunire din an, 13 ianuarie 1914. Întrunirea a fost deschisă de președintele conservatorilor locali, George Știrbei, care a explicat venirea lui N.P. Guran în Partidul Conservator ca un început de inevitabilă fuziune a celor două fracțiuni conservatoare. „Fuziunea trebuie să se facă”, spunea el, „întru cât se află destul democratism la noi și destul conservatorism la democrați, pentru ca contopirea să fie completă și unitară”³. N.P. Guran a luat și el cuvântul, pentru a se apăra de învinuirile de oportunism care i se aduseseră după plecarea de la conservatori, subliniind că înscrierea exproprierii în programul conservator-democraților nu era concordantă cu convingerile sale conservatoare.

Cele două partide conservatoare și-au desemnat în mod definitiv candidații pentru alegerile din februarie 1914 destul de târziu, după 17 ianuarie, după ce au avut loc numeroase negocieri și incidente între fruntașii fiecărui partid, mulți dintre aceștia fiind nerăbdători să figureze pe listele electorale. Venirea lui N.P. Guran și a adeptilor săi în Partidul Conservator a stricat planurile mai multor conservatori, căci acesta a cerut două locuri pe listele electorale pentru adeptii săi, Petre Verdeșeanu – la colegiul II de Senat și Petre Georgescu – la colegiul III de Cameră, numărul de locuri disponibile pentru vechii conservatori diminuându-se astfel. Situația a fost deosebit de tensionată în special între fruntașii care doreau să fie numiți candidați la colegiul III al Adunării Deputaților, fostul deputat conservator al acestui colegiu, Ioan Chintescu, amenințând că își prezintă demisia din partid, dacă îi este înlocuită candidatura cu cea a lui Petre Georgescu. În cele din urmă protejatul lui N.P. Guran a cedat, Ioan Chintescu fiind proclamat candidat la acest colegiu.

O situație interesantă a fost cea a candidaturii conservator-democraților la colegiul I de Senat, unde Doljul dispunea de două mandate. Take Ionescu, dorind să îl aibă alături pe Nicolae Economu în importantul Parlament care urma să decidă soarta revizuirii Constituției, i-a îndemnat pe adeptii săi să facă un cartel

¹ *Epoca*, anul XX, nr. 11, 13 ianuarie 1914.

² *Epoca*, anul XX, nr. 12, 14 ianuarie 1914.

³ *Polemica*, Craiova, anul II, nr. 7, 17 ianuarie 1914.

electoral cu liberalii la acest colegiu. Prin urmare, conservatorii-democrați doljeni au căzut de acord cu liberalii ca aceștia să nu-i prezinte un contracandidat lui Nicolae Economu, astfel încât alegerea lui să fie sigură, la rândul lor ei nemai-fixând candidatura unui alt takist la acest colegiu.

Cu câteva zile înainte de începerea alegerilor parlamentare cele două partide conservatoare doljene au organizat câte o mare întrunire electorală, după cum era obiceiul vremii, la care au participat fruntași de la centru, cu scopul de a prezenta publicului larg candidații locali și ideile în legătură cu reformele propuse de liberali.

Prima mare întrunire electorală a fost ținută de către Partidul Conservator, la 26 ianuarie 1914, la ea luând parte, pe lângă fruntașii locali, președintele de onoare al organizației conservatoare doljene, Alexandru Marghiloman, și Barbu Delavrancea. Cel care a deschis întrunirea a fost George Știrbei, care a respins reformele așa cum fuseseră ele proiectate de liberali, fără a fi fost temeinic studiate și supuse unei dezbateri publice cât mai largi. „Noi socotim că exproprierea nu este necesară și că reforma electorală este prematură”¹, a afirmat el, susținând că împrăștierea țăranilor lipsiți de pământ trebuia făcută, însă pe alte căi decât cele propuse de liberali, și anume prin exproprierea moșiilor de mână moartă, precum și prin stabilirea dreptului de preempțiune a statului în ceea ce privește cumpărarea pământului vândut în mod liber de particulari. El și-a declarat apoi credința că împrăștierea nu poate rezolva singură chestiunea agrară, pentru rezolvarea acesteia fiind nevoie de „credit ieftin pentru săteni, școli rurale, o administrație publică mai puțin vitregă, cum și alipirea unei vieți industriale la viața curat agricolă”², soluții de îmbunătățire pe termen lung a vieții țăranilor care stăteau la baza programului Partidului Conservator adoptat la 14 decembrie 1913. Președintele conservatorilor doljeni a afirmat apoi că împrăștierea va trebui să se facă cu loturi relativ mari de pământ, care să poată asigura proprietarilor lor „o viață bună și neatârnată”³, căci pentru viitoarea prosperitate a României vor trebui creați proprietari adevărați, independenți și luminați, și nu micii proprietari proiectați de reforma liberală, care nu vor fi capabili decât să ducă o existență mizerabilă.

În încheiere au luat cuvântul Barbu Delavrancea și Alexandru Marghiloman, președintele de onoare al conservatorilor doljeni combătând exproprierea pentru că liberalii nu i-au precizat limitele, astfel încât „e posibil ca ea să înainteze cu timpul la exproprierea fabricilor în favoarea lucrătorilor, a caselor în favoarea chiriașilor”⁴ și reforma electorală pentru că țăranilor „le trebuie întâi cultură și cunoașterea datorilor și apoi drepturi”⁵. Vorbind despre revizuirea Constituției, Alexandru Marghiloman le-a cerut liberalilor să se pronunțe dacă cu această ocazie doresc să modifice prevederile articolului 7, în sensul împărmântenirii tuturor evreilor indigeni⁶.

Conservatorii-democrați și-au organizat marea întrunire de dinainte de alegeri în ziua de 31 ianuarie 1914, la ea participând Take Ionescu și Dimitrie Comșa, precum și un public imens, întotdeauna dornic să asculte discursurile președintelui

¹ *Timpul*, Craiova, an IV, nr.141, 30 ianuarie 1914.

² *Alarma*, Craiova, an XV, nr. 278, 2 februarie 1914.

³ *Timpul*, Craiova, an IV, nr.141, 30 ianuarie 1914.

⁴ *Alarma*, Craiova, an XV, nr. 278, 2 februarie 1914.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Alexandru Marghiloman părea de altfel convins că nu se putea realiza revizuirea Constituției fără a se ridica și problema articolului 7, lucru pe care a ținut să îl menționeze și regelui, ca argument împotriva revizuirii, Biblioteca Academiei Române, Secția Manuscrise, Fondul Alexandru Marghiloman, Cota S 18(3)/CCLXII, Scrisoarea lui Alexandru Marghiloman către Mihail Seulescu din 3/15 ianuarie 1914.

Partidului Conservator-Democrat, care era și președintele de onoare al Clubului local al acestui partid.

Întrunirea a fost deschisă de Nicolae Economu, care, consecvent cu opiniile exprimate anterior, s-a erijat și la această întrunire în apărătorul intereselor marilor proprietari, al căror candidat era la colegiul I de Senat, atacând exproprierea propusă de liberali și afirmând că masele populare nu sunt pregătite pentru introducerea colegiului unic, așa încât cea mai adecvată măsură este crearea a două colegii electorale, după cum propusese și Take Ionescu.

După Nicolae Economu a luat cuvântul Mihail Oromolu, care a adus argumente împotriva colegiului unic, susținând că „nu se poate [face] egalizare între orășean și țăran, între cel ce știe să scrie și cel ce nu știe cum să bage buletinul în urnă”, și că „e vădit că numai două colegii electorale pot fi cu puțință, unul orășenesc și unul țărănesc”¹.

Take Ionescu a încheiat această întrunire, criticând Partidul Conservator pentru că se opunea modificării Constituției, „ca și cum ce era bun acum 30 de ani s-ar potrivi întotdeauna cu aspirațiile și cu progresul unei țări”², și afirmând că reforma agrară și cea electorală sunt absolut necesare.

Primele alegeri din anul 1914 au avut loc în ziua de 2 februarie, pentru colegiul I de Cameră. Nici un candidat conservator sau conservator-democrat nu a fost ales cu această ocazie, primele două locuri fiind ocupate de doi candidați guvernamentali, iar pentru celelalte două locuri organizându-se balotaj. Primul plasat după cei doi aleși liberali a fost George Știrbei (440 de voturi din 818 voturi valid exprimate)³, urmat de takiștii Mihail Oromolu (411 voturi) și Constantin R. Geblescu (390 de voturi). Al treilea candidat guvernamental, George Vercescu, a obținut 349 de voturi, iar N.P. Guran a dovedit că nu se mai bucura de aceeași popularitate în rândurile alegătorilor ca atunci când făcea parte din Partidul Conservator-Democrat, primind numai 302 voturi. Ovidiu Gheorghiu, al patrulea candidat liberal, a obținut 187 de voturi, fiind urmat de conservatorii Mihail Seulescu (133 de voturi) și Ion Pazu (108 voturi), și de takiștii Alexandru Carianopol (103 voturi) și Ilariu Marian (88 de voturi).

Balotajul pentru cele două locuri la colegiul I de Cameră a fost organizat la 9 februarie 1914, când George Știrbei a fost ales primul, cu 438 de voturi din 714 voturi valid exprimate⁴, iar C.R. Geblescu al doilea, cu 396 de voturi. Mihail Oromolu a obținut de această dată 370 de voturi.

Alegerea lui George Știrbei în acest balotaj, datorată popularității de care se bucura familia Știrbei în județul Dolj, este cu atât mai remarcabilă, cu cât takiștii s-au aliat pe față cu liberalii împotriva lui. Astfel, conform lui Alexandru Marghiloman, prefectul liberal Petre Slăvescu a cerut de două ori frunțașilor de la centru „mână liberă ca să se înțeleagă cu Știrbei pentru a scăpa pe Vernescu [sic]; de două ori i s-a răspuns că trebuie scos Geblescu pentru că «acesta este prețul concursului lui Take Ionescu la București»”⁵. Încântat că protejatul său, George Știrbei, a fost ales în Parlament în condiții atât de vitrege, Alexandru Marghiloman i-a trimis șefului conservatorilor doljeni următoarea telegramă de felicitare: „Sunt

¹ *Tribuna*, Craiova, an XVI, nr. 495, 2 februarie 1914.

² *Ibidem*.

³ *Monitorul Oficial*, nr. 245, 3/16 februarie 1914, p. 11245.

⁴ *Monitorul Oficial*, nr. 252, 11/24 februarie 1914, p. 11559.

⁵ Alexandru MARGHILOMAN, *Note politice, 1897-1915*, vol. I. Editura Scripta, București, 1994, p. 149.

foarte bucuros că s-au realizat dorințele și urările mele. Te îmbrățișez și felicit pe toți conservatorii doljeni. După numărul de voturi ce avem pretutindeni la colegiul I și cu timpul ce ne rămâne deschis înainte, spre a deștepta și mai bine corpul electoral, am încrederea că nu se mai poate încerca aventura colegiului unic”¹.

Conservatorii și takiștii doljeni nu s-au bucurat de același succes și în alegerile pentru colegiul II de Cameră, organizate la 4 februarie 1914. Nici unul dintre candidații opoziției nu a reușit să obțină un loc de deputat din primul tur, primele trei locuri fiind ocupate de candidații liberali. Pe locul patru s-a situat liberalul Ion S. Ciupag, cu 1 041 de voturi din 2 022 valid exprimate², iar conservatorul Mihail Popp a ocupat poziția a cincea, cu 700 de voturi³. Pentru al patrulea loc s-a organizat balotaj în ziua de 11 februarie, când Ion S. Ciupag a obținut 1 035 de voturi din 1 801 valide, fiind ales deputat, iar Mihail Popp 766 de voturi⁴. Se poate observa că Mihail Popp a primit mai multe voturi în balotaj decât în alegerile din 4 februarie, cu toate că de data aceasta numărul de alegători prezenți la urne a fost mai mic, pe când candidatul liberal, cu toate ingerințele semnalate de conservatori, a obținut mai puține voturi decât prima dată.

Alegerile pentru cele două locuri de deputați ai colegiului III de Dolj s-au organizat la 6 februarie 1914, candidații opoziției situându-se de această dată cu mult în urma celor guvernamentali, ceea ce nu a făcut decât să confirme justetea denumirii populare date de presă acestui colegiu – „colegiul minciunii” – numit astfel pentru că voturile alegătorilor săi erau cel mai ușor de manipulat de către partidul aflat la guvernare. Astfel, primul candidat din opoziție situat în urma celor liberali, Alexandru Giulea, care se bucura de o mare popularitate în rândurile alegătorilor acestui colegiu, a obținut doar 436 de voturi din 2 469 de voturi valid exprimate⁵, de aproape cinci ori mai puțin decât ultimul ales, Ion A. Mitescu (1 987 voturi). Conservatorii Ion Chintescu și Nicolae Potârcă au primit 87, respectiv 66 de voturi, iar takistul Ion V. Chiurtu 63 de voturi.

Cel mai surprinzător rezultat al acestor alegeri este însă cel de la colegiul I de Senat, din 8 februarie 1914, unde, fără ca partidul aflat la guvernare să-i fi fixat un contracandidat, șeful conservator-democraților doljeni, Nicolae Economu, a fost înfrânt de către conservatorul Constantin Argetoianu, intrat în politică cu puține luni înainte de alegeri. Astfel, candidatul liberal Ion G. Pleșea a primit 323 de voturi din 532 valid exprimate⁶, iar Constantin Argetoianu a obținut 317 voturi, pe când președintele Clubului Conservator-Democrat a primit 271 de voturi, iar conservatorul Ion K. Pessiacov 231 de voturi.

În ceea ce privește alegerile pentru colegiul II de Senat, organizate la 10 februarie 1914, și câștigate de Partidul Liberal, rezultatul a fost și de această dată destul de strâns, conservatorul Nicolae Coandă, care se bucura de multă popularitate în fața alegătorilor, obținând 202 voturi din cele 485 valid exprimate⁷, cu 54 de voturi mai puțin decât ultimul candidat liberal ales. Următorii plasați, takiștii

¹ *Timpul*, Craiova, an IV, nr. 147, 16 februarie 1914.

² *Monitorul Oficial*, nr. 248, 6/19 februarie 1914, p. 11357.

³ Restul candidaților au obținut următoarele rezultate: George T. Manolescu (PC), 579 de voturi; Nicolae B. Rioșeanu (PCD), 534 de voturi; Mihail Kintescu (PCD), 486 de voturi; Ion S. Drăgulescu (PCD), 469 de voturi; Mihail Economu (PCD), 327 de voturi; George Mil-Miulescu (independent), 220 de voturi; Anastasie Georgescu (PC), 200 de voturi și Iuliu I. Tâlpeanu 93 de voturi, *ibidem*.

⁴ *Monitorul Oficial*, nr. 253, 12/25 februarie 1914, p. 11606.

⁵ *Monitorul Oficial*, nr. 249, 7/20 februarie 1914, p. 11411.

⁶ *Monitorul Oficial*, nr. 251, 9/22 februarie 1914, p. 11503.

⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 252, 11/24 februarie 1914, p. 11557.

Alexandru Georocanu și Ioan C. Giulescu au primit 111 și respectiv 94 de voturi, pe când conservatorul Petre Verdeșeanu a fost votat de 52 de alegători.

Rezultatul alegerii pentru colegiul I de Senat a fost cu totul neașteptat pentru că, dat fiind că liberalii nu îi opuseseră contracandidat și că se bucura de o deosebită popularitate în rândurile alegătorilor, fiind ales în Parlament aproape neîntrerupt începând cu 1892, inclusiv în timpul opoziției, nimeni nu putea prezice că Nicolae Economu nu va fi ales. Înfrângerea sa a fost cu atât mai umilitoare, cu cât cel care i-a luat locul, Constantin Argetoianu, era aproape un necunoscut, căruia nimeni nu îi acorda vreo șansă de izbândă¹. Alegerea acestuia a reprezentat o premieră pentru județul Dolj, unde nu se mai întâmplase ca cineva să fie ales în opoziție fără să mai fi făcut parte din Parlament în timp ce partidul său se afla la guvernare, sau fără să fi ocupat funcții importante la centru sau măcar funcția de prefect de Dolj. Ea se poate explica, cel puțin parțial, prin popularitatea de care se bucura generalul Ion Argetoianu, tatăl lui Constantin Argetoianu, președintele organizației conservatoare doljene în perioada 1908-1912, precum și prin carisma cu care era înzestrat viitorul mare politician.

Presa conservatoare locală și centrală a aclamat victoria lui Constantin Argetoianu, afirmând că aceasta înseamnă „dezastrul invincibilului takist Nicu Economu, socotit cel mai mare elector doljean”, dar și „triumful unei idei sănătoase și mari: triumful conservatorismului”². În realitate aceste alegeri nu numai că nu au reprezentat triumful unor principii și idei conservatoare devenite populare în rândurile alegătorilor, ci au demonstrat, o dată în plus, lipsa de valoare pe care o aveau problemele sociale și politice ale țării pentru alegătorii cenzitari, chiar și pentru cei considerați independenți, marii proprietari și intelectualii care formau colegiul I de Senat, care în loc să voteze doi conservatori sau doi liberali, au ales un liberal – Ion G. Pleșia – și un conservator – Constantin Argetoianu, adică un politician care susținea exproprierea și sufragiul universal și unul care o combătea.

Alegerile din februarie 1914 pot fi considerate ca un succes, chiar dacă parțial, pentru organizația conservatoare doljeană. Cu toate că au plecat cu un handicap în comparație cu celelalte partide locale, reprezentând la începutul campaniei electorale cea mai slabă organizație politică din județ, conservatorii doljeni au sfârșit prin a câștiga două din cele 18 locuri obținute de Partidul Conservator în Parlament în aceste alegeri³, candidații lor având rezultate onorabile la aproape toate colegiile.

Nu același lucru se poate spune despre conservatorii-democrați locali, care chiar dacă nu au plecat ca favoriți în alegeri, dat fiind că nu se aflau la guvernare, se așteptau la rezultate concordante cu calitatea lor de membri ai celei mai importante organizații takiste din țară, dar, în ciuda cartelului parțial cu liberalii, au primit o puternică lovitură prin înfrângerea președintelui lor, Nicolae Economu.

Rezultatele acestor alegeri, în care lupta electorală s-a dat în jurul unor probleme esențiale pentru viitorul României, precum exproprierea și colegiul unic, au demonstrat o dată în plus că în perioada scrutinului cenzitar în județul Dolj nu a existat o opinie publică conștientă, că electoratul nu vota cu reprezentanții unui partid în funcție de principiile vehiculate de aceștia, ci fie se supunea cu pasivitate îndemnurilor partidului aflat la putere, fie vota ținând cont de personalitatea și renumele candidatului respectiv, și nu de ideile pe care acesta le apăra.

¹ Pentru o prezentare pe larg a condițiilor în care a fost ales pentru prima dată în Parlament Constantin Argetoianu, v. Constantin ARGETOIANU, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. I, ediție îngrijită de Ion Ardeleanu, Editura Albatros, București, 1991, pp. 50-65.

² *Alarma*, Craiova, an XV, nr. 281, 26 februarie 1914.

³ Ion BULEI, *op. cit.*, p. 428.